Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
Viite: U98/2018 vp; UJ 6/2019 vp

U 98/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkossa tapahtuvan terroristisen tietosisällön estämisestä

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisin asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa Valtioneuvoston jatkokirjelmä (UJ 6/2019 vp) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkossa tapahtuvan terroristisen tietosisällön levittämisen estämisestä.

Keskusrikospoliisi lausuu kantanaan seuraavaa:

Keskusrikospoliisi pitää tehdyn asetusehdotuksen tavoitteita kannatettavina. Turvallisemman ja luotettavamman verkkoympäristön luomiseksi tarvitaan vapaaehtoisten toimenpiteiden rinnalle myös yhdenmukaisia lainsäädännöllisiä vaatimuksia terroristisen tietosisällön poistamiseksi verkkoalustoilta.

Keskeiset määritelmät

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan asetuksen tehokkaan soveltamisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että asetuksen keskeiset määritelmät, kuten säilytyspalvelun tarjoaja sekä terroristinen tietosisältö, ovat mahdollisimman selkeitä ja tarkkarajaisia. Keskusrikospoliisi pitää asetusehdotuksen käytännön soveltamisen kannalta tärkeänä, että ehdotus olisi siinä käytettävien määritelmien osalta lisäksi mahdollisimman yhdenmukainen olemassa olevan EU-lainsäädännön, kuten sähkökauppadirektiivin (2000/31/EC) kanssa. Euroopan parlamentti onkin lisännyt asetuksen 2 artiklaan uuden alakohdan (-1a) *tietoyhteiskunnan palveluista* sekä viittauksen tältä osin sähkökauppadirektiiviin. Säilytyspalveluntarjoajia voidaan pitää tietynlaisena alakategoriana tietoyhteiskunnan palveluille, joten lisäys tuo tältä osin kaivattua selkeyttä asetukseen.

Sen sijaan Euroopan parlamentin tekemät muutokset varsinaiseen säilytyspalveluntarjoajan määritelmään eivät edistä asetuksen selkeyttä ja tarkkarajaisuutta. Euroopan parlamentin tekemien muutoksien perusteella ns. *pilvi-infrastruktuurin tarjoajat ja pilvipalvelun tarjoaja*t jäisivät kokonaisuudessaan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi parlamentin tekemien muutosten jälkeen soveltamisalan ulkopuolella olisivat myös eurooppalaisesta sähköisestä viestinnästä annetussa direktiivissä (EU 2018/1972) määritellyt *sähköisen viestinnän palvelut.* On toki selvää, että säilytyspalveluntarjoajalla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus poistaa tallentamansa tietosisältö. Mutta mikäli erilaiset pilvipalveluiden tarjoajat sekä sähköisen viestinnän palvelut rajataan kategorisesti asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jo määritelmäsäännöksessä, niin asetuksen tehokkuus kärsii

merkittävästi. Tällöin herää sen sijaan kysymys siitä, millaisia toimijoita asetuksen soveltamisalaan enää jää? Yksittäisten hosting-palveluiden teknisten ominaisuuksien (esim. sisältö end-to-end kryptattua) aiheuttamiin poistomääräysten täytäntöönpanoon liittyviin käytännön mahdottomuuksiin, voitaneen sen sijaan reagoida riittävällä tavalla nimenomaan täytäntöönpanoa koskevilla säännöksillä. Itse Itse asiassa asetusehdotus sisältää jo nyt säännöksen (artikla 4(7)), joka mahdollistaa säilytyspalveluntarjoajaa ilmoittamaan poistomääräyksen antaneelle viranomaiselle, mikäli palveluntarjoaja ei voi noudattaa poistamismääräystä ylivoimaisen esteen tai säilytyspalvelun tarjoajasta johtumattoman tosiasiallisen mahdottomuuden vuoksi.

Lisäksi on syytä kiinnittää huomioita niihin muutoksiin, joita Euroopan parlamentti on tehnyt asetukseen lisäämällä sanan *'julkinen'* sekä asetuksen soveltamisalaa koskevaan 1 artiklaan että säilytyspalveluntarjoajan määritelmää koskevaan 2(2) artiklaan. Euroopan parlamentti tavoittelee muutoksillaan ilmeisesti sitä, että asetuksella voidaan puuttua ainoastaan sellaisen terroristisen tietosisällön levittämiseen, joka tapahtuu julkisesti eikä siis luottamuksellisen suojan alaisessa viestinnässä. Lisäystä voidaan pitää kuitenkin epätarkkana, sillä erilaisilla sähköisten palvelun alustoilla on mahdollista luoda ns. suljettuja keskusteluryhmiä. Tällaisissa ryhmissä jäseniä voi kuitenkin olla kymmenistä tuhansiin tai jopa kymmeniin tuhansiin nimimerkkeihin/henkilöihin. Soveltamisalaa koskevissa resitaaleissa tulisi vähintäänkin selvittää, mitä asetuksessa tarkoitetaan 'julkisella levittämisellä'. Rajanveto tulisi tehdä nimenomaan suhteessa luottamukselliseen viestintään.

Euroopan parlamentti on pyrkinyt lähentämään terroristisen tietosisällön määritelmää terrorismidirektiiviin (2017/541). Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että viranomaisen antama poistomääräys voidaan liittää johonkin selkeään määritelmäsäännökseen, jonka perusteella poistomääräyksen jälkikäteinenkin arviointi on mahdollista. Siten Euroopan parlamentin pyrkimyksiä selkeyttää terroristisen tietosisällön määritelmää voidaan pääosin pitää kannatettavina. Euroopan parlamentti on tosin lisännyt terroristiselle tietosisällölle lisävaatimuksen siitä, että julkaistun materiaalin tulee *'aiheuttaa vaaraa, että yksi tai useampi terroriristinen teko tehdään tahallisesti*'. Tämä vaaran arviointiin liittyvä lisäys vaikuttaisi lisäävän vaikeusastetta erilaisten verkkosisältöjen arviointiin liittyen.

Euroopan parlamentti on lisännyt asetukseen myös toimivaltaisen viranomaisen määritelmän. Määritelmän lisäämistä on sinällään pidettävä lähtökohtaisesti kannatettavana. Parlamentin näkemyksen mukaan toimivaltaisen viranomaisen tulisi olla yksi nimetty *oikeusviranomainen tai toiminnallisesti itsenäinen hallintoviranomainen*. Määritelmän perusteella on kuitenkin epäselvää, voisiko esimerkiksi poliisi olla tällainen asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen. Asetuksen resitaalitekstin perusteella kuitenkin vaikuttaa siltä, että tässä tarkoitettaisiin myös lainvalvontaviranomaisia. Selkeyden vuoksi asiasta olisi syytä mainita artiklateksti-tasolla. Lisäksi jäsenvaltioilla on säilyttävä valinnanvapaus sen suhteen, kuinka monta toimivaltaista viranomaista he nimittävät asetuksen mukaisiin erilaisiin artiklassa 17 määriteltyihin tehtäviin.

Poistomääräys ja konsultaatioprosessi

Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana asetukseen neuvoston yleisnäkemyksessä sisällytettyä konsultaatioprosessia. Konsultaatioprosessin myötä täytäntöönpanovaltio saa aina tiedon alueelleen toimitettavista poistomääräyksistä sekä mahdollisuuden, vaikkakin rajoitetun, reagoida poistomääräykseen. Tätä konsultaatiota on pidettävänä tärkeänä myös 13 artiklassa kuvatun yhteistyön koordinoinnin osalta. Konsultaatiolla voitaisiin mahdollisesti myös estää täytäntöönpanovaltiota tekemästä päällekkäistä poistomääräystä

Euroopan parlamentti on tehnyt muutoksia poistomääräysten maantieteelliseen kattavuuteen kytkemällä poistomääräyksen vaikutukset riippuvaisiksi siitä, onko poistomääräys annettu jäsenvaltiossa, jossa palveluntarjoajalla on pääasiallinen toimipaikka vai jossain toisessa jäsenvaltiossa. Niin sanotun geoblokkauksen, joka esitellään muutetun 4 artiklan 1a-kappalessa, tehokkuus on syytä kyseenalaistaa, sillä se on helposti kierrettävissä erilaisilla VPN-palveluilla (virtual private network).

Sisältöä koskevat ilmoitukset

Euroopan parlamentti on poistanut asetusehdotuksesta 5 artiklan, joka koski sisältöä koskevia ilmoituksia. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan vapaaehtoisista toimista säätämistä on pidettävä vähintäänkin arveluttavana. Yleisnäkemyksen tekstin pohjalta ei ollut selkeästi nähtävissä, mikä olisi näiden sisältöä koskevien ilmoitusten suhde poistomääräyksiin. Siten Euroopan parlamentin tekemää muutosta voidaan pitää kannatettavana ja asetuksen soveltamisalaa selkeyttävänä.

Toimivaltainen viranomainen ja resurssivaikutukset

Keskusrikospoliisi haluaa korostaa, että asetus antaa 17 artiklan 1(a) kohdan mukaiselle viranomaiselle työkaluksi poistomääräysten teon, mutta ei velvollisuutta valvoa tietoverkkoa 24/7. Tällaisen kokonaisvaltaisen tietoverkkojen valvonnan järjestäminen ei olisi käytettävissä olevien resurssien eikä teknisten mahdollisuuksien puitteissa tällä hetkellä edes realistista.

Keskusrikospoliisi kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että asetusehdotuksella tulisi todennäköisesti olemaan myös jonkintasoisia resurssivaikutuksia poliisiin, mikäli Suomessa poliisi määriteltäisiin asetusehdotuksen 17 artiklan 1 (a) kohdan mukaiseksi tahoksi, jolla on mahdollisuus antaa poistomääräyksiä. Resurssivaikutuksia olisi myös asetusehdotukseen kytketyillä konsultaatio- ja yhteistyömekanismeilla, mikäli tieto poistomääräyksistä toimitettaisiin Suomessa poliisiorganisaatioon.

Lisäksi kansallisesti tulee huomioida jo tässä vaiheessa se, että mahdolliset resurssivaikutukset ulottuisivat suurella todennäköisyydellä useammalle viranomaissektorille.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos — Robin Lardot

Rikostarkastaja — Heidi Björk